

همه قصه‌گویان ایران امروز هر کجا که هستند، کودکان میهن را پای نقل شیرین قصه‌گویی می‌نشانند؛ روزی که از سوی کانون پرورش فکری و همزمان با هفته ملی کودک «روز کودک، روز قصه» نام‌گذاری شده است. برنامه‌های این روز که با شعار «همه با هم برای بچه‌ها قصه بگوییم» برگزار می‌شود، فقط به مریشان کانون و قصه‌گویان حرفه‌ای اختصاص ندارد و کانون از همه کسانی که برای بچه‌ها قصه می‌گویند از جمله مادران و پدران، مادر بزرگ‌ها و

چهارشنبه‌ای پر از قصه برای کودکان ایرانی

خردورزی در دنیای کودکان

آموزش فلسفه به کودکان و نوجوانان سابقه‌ای طولانی در فرهنگ و هنر ایران دارد که نمونه‌های آن به آموزه‌های این سینا و سهروردی می‌رسد، اما امروزه کمتر به این ظرفیت اهمیت داده می‌شود

همایش‌های خردورزی
گروه فرهنگ و هنر

انسان تنها موجودی در جهان است که به‌خاطر برخورداری از اندیشه و تعقل، مجال آموزش و یادگیری برایش فراهم شده. این آموزش و یادگیری خود عرصه‌ای برای اعتلای تفکر انسان را محقق کرده و تفکر نیز به‌نوبه خود باعث گشوده‌شدن درهای فلسفه برای انسان شده است. درواقع انسان قرن‌هاست که فلسفه و تفکر را وارد زندگی خود کرده و امروزه دغدغه همگانی‌کردن و آموزش آن به کودکان را دارد.

آموزش فلسفه به کودکان (فیک) نهضتی است که به‌دنبال پرورش تفکر انتقادی و خلاقیت در کودکان است.

کودکان؛ فیلسوفان ذاتی

معنای لغوی فلسفه خرددوستی است و دوستدار فلسفه بودن، جست‌وجوی خردمندانه حقیقت وپاسخ به پرسش وجودی است. کودکان از ذهنی کنجکاو بهره‌مند هستند که باعث می‌شود همه‌جا و در همه‌حال در پی پرسیدن سؤالات‌شان باشند. در واقع «چرا» پرسیدن آنها، نشانی است از روحیه جست‌وجوگرشان. کودکان مقایسه و قضاوت می‌کنند و از جمع‌آوری اطلاعات لذت می‌برند. به‌همین دلیل، می‌توان ادعا کرد که کودکان فیلسوفانی ذاتی هستند. خانواده و محیط تربیتی نقش مهمی در شکل‌گیری تفکر انتقادی و فلسفی کودک بازی می‌کنند و در صورت عدم موفقیت در پاسخگویی به سؤالات آنها، روحیه پرسشگری کودکان در سال‌های ابتدایی کودکی از بین می‌رود. در صورت رخ دادن چنین واقعه‌ای کودکان فرا می‌گیرند که یافته‌های آنها نادرست هستند و صرفاً گفته‌های بزرگسالان از درستی برخوردار است. درعین حال اگر روحیه انتقادی کودکان تقویت شود، آنها قادر خواهند بود با مفاهیم و پرسش‌های فلسفی آشنا شوند و یاد بگیرند که همه پرسش‌ها پاسخ قاطع و صریح ندارند یا پاسخ‌های متعددی دارند. بدین شکل آنها می‌آموزند که درباره هر موضوعی فکر کنند، در بحث‌های فلسفی و انتقادی مشارکت داشته باشند، مهارت‌های خود را پرورش دهند، با همکاری دیگران به دنبال ایده‌های جدید باشند و مسائل را حل کنند. از سوی دیگر، بی‌اعتنایی نسبت به باورهای قراردادی، اعتماد به نفس در بیان تفکرات و اندیشه‌ها، بازیگوشی، برخورداری از انرژی فراوان و شوخ طبعی از هوش سرشار کودکان حکایت دارد. از این رو بدیهی است که اگر در کودکان علاقه و اشتیاقی عمیق در ارتباط با موضوعی وجود داشته باشد و امکانات لازم برای رسیدن به آن به‌وجود آید، آنها از سال‌های نخستین کودکی تبدیل به منتقدانی بی‌قید و شرط خواهند شد. فیک شیوه‌هایی همچون ادبیات، فیلم و انیمیشن را به خدمت می‌گیرد.

وسعت دایره واژگان کودکان با شعر فارسی

شعر یکی دیگر از شاخه‌های ادبیات است که به‌واسطه برخورداری از شکل ظاهری موزون و وسعت واژگان، باعث لذت‌بردن کودکان از ادبیات است. به‌عقیده یکی از نویسندگان کتاب کودک «شعر خواندن را می‌توان با گردش علمی مقایسه کرد که انسان به‌وسیله آن می‌تواند به شیوه‌ای نو به ظرافت‌های جهان، قاصدک‌ها و کرم‌های خاکی بنگرد.

شعر از چنان قدرتی برخوردار است که می‌تواند زیبایی‌های بی‌شمار زندگی را آشکار کند، آنها را بستاند و حتی از آنها پاسداری کند.»

برش

فیک؛ روشی آموزشی با فرهنگ و هنر

فلسفه برای کودکان (فیک) یک روش آموزشی است که هدف آن تقویت تفکر نقادانه، خلاقانه و مراقبتی در کودکان است و به کودکان که به‌اندازه بزرگسالان تیزبین و دقیق هستند، کمک می‌کند تا از سینن پایین به تفکر عمیق و استدلال منطقی خو بگیرند. آموزش فلسفه به کودکان باعث توانمندسازی آنها در به‌کارگیری تفکر فلسفی می‌شود و تاب‌آوری آنها را افزایش می‌دهد.

پدر بزرگ‌ها و معلمان و دیگر قصه‌گویان دعوت کرده در این روز در فضاهایی که محل حضور و اجتماع کودکان است به اجرای قصه بپردازند. قصه‌گویان (پدر بزرگ‌ها و مادر بزرگ‌ها، بزرگسال ۱۷ سال به بالا و کودکان و نوجوانان ۱۲ تا ۱۷ سال) برای شرکت در این رویداد می‌توانند یکی از شیوه‌های قصه‌گویی سنتی، کلاسیک، مدرن و نوآورانه، آیینی سنتی، منظوم، مینیمال، زبان اشاره و محیطی را انتخاب کنند. همچنین بوستان‌های شهری، کتابخانه‌ها،

کتابفروشی‌ها، مراکز خرید، مراکز گردشگری، مدارس، مراکز کودکان با نیازهای خاص، بیمارستان‌ها، مساجد، مراکز نگهداری کودکان بی سرپرست، مراکز شبه‌خانواده، مهدهای کودک و... پایگاه‌های اجرای قصه‌گویی در این روز است. کودکان روستایی هم در این برنامه‌ها سهمی خواهند داشت و کتابخانه‌های سیار روستایی کانون پرورش و دیگر نهاده‌ها و سازمان‌های مردم‌نهاد نیز این بچه‌ها را در لذت شنیدن قصه و قصه‌گویی سهیم خواهند کرد.

این برنامه با استفاده از روش‌های تعاملی و جذاب، کودکان را به پرسشگری، بحث و گفت‌وگو و تفکر عمیق درباره مسائل مختلف ترغیب می‌کند. فلسفه برای کودکان، فراتر از آموزش مفاهیم فلسفی خشک و رسمی است و قصد دارد یک جامعه یادگیرنده و پویا ایجاد کند که در آن کودکان بتوانند آزادانه افکار خود را بیان کنند و بدون تعصب به گفته‌های دیگران گوش بسپارند. یادگیری فلسفه برای کودکان هم باعث تحول زندگی کودکان و فراهم‌آوردن فرصت‌های مادی و معنوی برای آنها می‌شود و هم سطح فرهنگی جامعه را بالا می‌برد.

فلسفیدن کودک؛ از این سینا تا سهروردی

داستان‌های کودکان به شیوه‌های گوناگونی بیان شده‌اند و گاه مسائل زندگی را به مدد شیوه‌های ساده و طنز بیان کرده و فلسفه را سهل و آسان می‌کنند. این داستان‌ها خلاقیت و تخیل در کودکان را پرورش می‌دهند و ابزاری برای یادگیری کودکان به‌شمار می‌روند. داستان‌های علمی، تاریخی و جغرافیایی، می‌توانند کودکان را به دنیای دانش و اکتشافات جدید ببرند. علاوه بر این داستان‌های رمزی و قصه‌های بریان نیز قابلیت بالابردن کنجکاوی ذاتی کودکان را دارند. داستان‌های رمزی ادبیات غنی ایران همچون «رساله الطیر» و «سلامان و ابدال» بوعلی سینا و رساله‌های رمزی سهروردی مشحون از چنین اندیشه‌هایی هستند.

انیمیشن و درک پیچیدگی‌های جهان

فیلم و انیمیشن از دیگر وسایلی هستند که در خدمت فلسفه هستند. بسیاری از انیمیشن‌ها، به‌ویژه آنهایی که برای کودکان بزرگ‌تر ساخته می‌شوند، پرسش‌های اساسی و فلسفی مطرح کرده، کودکان را وادار می‌کنند درباره چیستی زندگی و معنای خوشبختی تفکر کنند. این رسانه نه‌تنها برای سرگرمی بلکه به‌عنوان ابزاری آموزشی و تربیتی نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد. دنیای انیمیشن، فضایی امن و خیالی برای کودکان فراهم می‌کند تا بتوانند بدون ترس از قضاوت، به پرسش‌های خود پاسخ دهند و اندیشه‌های جدید را کشف کنند. انیمیشن‌ها از این قدرت برخوردار هستند که دیدگاه‌های مختلفی را درباره یک موضوع خاص ارائه دهند و به کودکان کمک‌کنند تا به‌جای پذیرش یک پاسخ ساده، به دنبال درک پیچیدگی‌های جهان باشند. بسیاری از انیمیشن‌ها، شامل داستان‌هایی هستند که شخصیت‌های آن با چالش‌های مختلفی روبه‌رو می‌شوند. کودکان با تماشای این داستان‌های توانمند مهارت‌های حل مسأله و تصمیم‌گیری خود را تقویت‌کنند. از طرفی انیمیشن‌ها دنیای بی‌گمرانی از تخیل را به‌روی کودکان می‌کشایند و به آنها کمک می‌کنند تا دنیای خود را به روشی جدید و خلاقانه تصور کنند. روی هم رفته انیمیشن‌ها بخشی از محبوب‌ترین شکل سرگرمی برای کودکان محسوب می‌شوند و نقش مهمی در شکل‌گیری ذهن و تفکر آنها ایفا می‌کنند. یکی از جنبه‌های مهم انیمیشن، توانایی آن در تحریک تفکر فلسفی در کودکان است. زیرا اغلب داستان‌هایی را روایت می‌کنند که کودکان را به فکر کردن و پرسیدن سوالات عمیق‌تر درباره جهان و زندگی وادار می‌کند. تفکر انتقادی که فرگرددن و پرسیدن سوالات عمیق‌تر درباره جهان و زندگی وادار می‌کند. تفکر انتقادی و درک و همدلی با دیگران یکی دیگر از رسالت‌های انیمیشن‌هاست. کودکان با مشاهده داستان‌ها و شخصیت‌های مختلف، یاد می‌گیرند که مسائل را از زوایای مختلف ببینند و تحلیل‌کنند. این مهارت‌ها برای تفکر فلسفی بسیار مهم هستند.

و شخصیت‌ها کودکان را به فکر کردن و پرسیدن سوالات عمیق‌تر وادار می‌کنند. علاوه بر آن انیمیشن‌ها می‌توانند به توسعه ذهنی و اخلاقی کودکان کمک کنند. بسیاری از انیمیشن‌ها به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم به آموزش مفاهیم اخلاقی و فلسفی می‌پردازند. این مفاهیم می‌توانند شامل عدالت، دوستی، عشق، و مسئولیت‌پذیری باشند. کودکان از طریق داستان‌ها و شخصیت‌های انیمیشنی می‌توانند این مفاهیم را بهتر درک کنند و در زندگی روزمره خود به‌کار ببرند. بنابراین، انتخاب داستان‌ها و انیمیشن‌های مناسب و با محتوای غنی، تأثیرات مثبت و ماندگاری بر تفکر فلسفی کودکان دارند.

زوایای متفاوت از «جمعه نصر»

«جمعه نصر» به رویدادی تاریخی در سال‌های اخیر تبدیل شد. حضور حماسی مردم در نماز جمعه‌ای که بعد از پیروزی بزرگ وعده صادق ۲ و در سایه تهدیدهای توحشی رژیم‌مهیونیستی برگزار شد، معادلات و تصورات دشمن و دوست را برهم زد و نشان داد که امت همچنان مانند همه این‌چهل‌وچند سال بعد از انقلاب پشت‌سر امام است.
نماهنگ «جمعه نصر» زوایای متفاوتی از اقامه نماز جمعه نصر به اامت حضرت آیت‌ا... العظمی‌خامنه‌ای، رهبر انقلاب اسلامی در مصلی امام خمینی (ره) تهران را در این روز تاریخی به تصویر کشیده است.

دیدگاه

کتاب در ایران متولد نشده از دنیا می‌رود

حسین قربان زاده خیابو، نویسنده با اشاره به روندی که در ارائه کتاب و معرفی آن به جامعه وجود دارد، گفت: کتاب در ایران متولد نشده از دنیا می‌رود و نشکفته پیر می‌شود. هیچ‌وقت نمی‌توان از راه نویسندگی زنده ماند، یک کشور ما کتاب صاحب ندارد.

برای مثال وزیر فرهنگ و ارشاد سابق درباره یکی از رمان‌های من با عنوان «رد انگشت‌های اصلی» گفت که «۵۰۰ نسخه از آن خریداری خواهد شد. چند سال از این حرف گذشت، وزیر رفت و فرد دیگری مسئولیت را برعهده گرفت، اما کتاب‌ها خریداری نشد.

هرکسی بگوید که در ایران از نویسندگی ارتزاق می‌کند، دروغ گفته است. هیچ‌وقت نمی‌توان از راه نویسندگی زنده ماند.

ادبیات

چهارشنبه ۱۸ مهر ۱۴۰۳ ■ شماره ۶۸۷۶

پیشخوان

انسیه موسویان | شاعر و پژوهشگر

کتابی برای گروه سنی صفر سال

یکی از شیوه‌های ارزشمند و هنرمندانه برای ترویج فرزندپروری، اهمیت نهاد خانواده و بیان صمیمیت میان اعضای آن، استفاده از شعر و داستان برای کودکان و نوجوانان است.

از بهترین کتاب‌هایی که به‌تازگی در این زمینه منتشر شده کتاب «بازی، بازی، نوازش» سروده مریم‌هاشم پوراست. این کتاب شامل اشعاری با موضوعات مختلف برای مخاطب صفر تا سه (نوزادان) است.

کتاب مذکور یک جلد از مجموعه ۱۴ جلدی با عنوان کلی «من به دنیا آمدم» است. آن‌گونه که در پشت جلد کتاب نوشته شده، تالیف و انتشار این مجموعه، تلاشی است در مسیر درک و شناخت ویژگی‌های جسمانی، ذهنی و احساسات نوزاد تا از این طریق بتواند والدین را در نخستین سال‌های زندگی فرزندان یاری کند.

توجه به گروه سنی صفر تا سه‌سال که پیش از این مغفل واقع شده بود در این مجموعه، قابل تقدیر و تأمل است. در کتاب بازی، بازی، نوازش شعرهایی در قالب مثنوی با اوزان کوتاه و قافیه‌های محکم می‌خوانیم. این شعرها باید توسط والدین برای نوزاد خوانده شود. شعرها ریمتی شادی‌بخش و پرتحرک دارند.

انتخاب وزن کوتاه و شاد و قافیه‌های محکم و قوی، موسیقی شعر را قوت بخشیده است. همچنین استفاده شاعر از آواها و اصواتی مثل قافا/ قلوب قلوب/ دلب دلوب/ پیش پیش و... برای نزدیک‌شدن به زبان کودک و نیز ایجاد موسیقی بیشتر در شعر از نقاط قوت اشعار این کتاب است.

با توجه به مخاطب کتاب، شاعر به عنصر بازی و سرگرمی در شعرها توجه ویژه‌ای داشته است. علاوه بر این، او کوشیده تا از طریق شعر برخی مفاهیم را به شکل غیرمستقیم به مخاطب آموزش دهد.

زبان ساده، روان و صمیمی شعرها از دیگر نقاط قوت شاعرهای این کتاب است. یکی از نکات قابل‌توجه در این کتاب، استفاده شاعر از عناصر ملموس و آشنا در زندگی کودک است.

بازی با نوزاد، نوازش او، بوسیدن و بغل کردن نوزاد، حمام‌کردنش، واکسن‌زدن او، آشنایی او با اعضای بدن، شیر خوردن نوزاد، حرف‌زدن و خندیدن او و خوابیدن نوزاد از جمله مضمون‌های اشعار این کتاب است که با استفاده از عناصر ملموس و آشنای کودک سروده شده‌اند. علاوه بر این، عنصر عاطفه و احساس در شعرهای این مجموعه پررنگ و قوی است و توجه شاعر به اهمیت نهاد خانواده و بازتاب رابطه صمیمانه و سرشار از مهر میان پدر، مادر و نوزاد قابل‌تحصین است.

لادن هندی، تصویرگر کتاب نیز کوشیده با توجه به مضامین کتاب، تصویرهایی شاد و کودکانه ارائه دهد. در کنار همه این موارد باید به کتاب‌سازی مناسب و قابل قبول و کیفیت نسبتاً خوب چاپ آن نیز اشاره کرد.

مریم‌هاشم پور، شاعر کودک و نوجوان، سال ۱۳۵۷ در کرج به دنیا آمد. کتاب‌های او جوایز بسیاری از جمله جایزه کتاب فصل، جشنواره شعر فجر و جایزه ادبی پروین راکسب کرده‌اند.

کتاب بازی، بازی، نوازش از سوی انتشارات کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان با شمارگان ۲۰۰۰ نسخه و ۲۴ صفحه در قطع خشتی منتشر شده است.

یکی از شعرهای این کتاب را بخوانیم:

اوف شده پای نی نی
والای والای می‌بینی؟
کی گفته این اوف بد؟
خب نی نی واکسن زده
نی نی و اخم و غرغر
نازی... بیا شیر بخور

قاب مقاومت

کودک‌درآسنگ‌کنید

قصه

نغمه‌های ۱۱۰ شاعر جهان در «سلام نصرا...»

کتاب «سلام نصرا...»؛ «دربردارنده ۱۱۰ شعر در رثای سیدمقاومت، شهید سیدحسن نصرا...» از سوی مؤسسه شاعران پارسی‌زبان منتشر شد. این اثر که ارائه‌دهنده سروده‌های شاعرانی از ایران، هندوستان، افغانستان و پاکستان است، به کوشش سیدمسعود علوی تبار تدوین و با مقدمه علیرضا قزوه منتشر شده است.

قزوه در مقدمه این کتاب درباره بزرگی شخصیت شهید سیدحسن نصرا... نوشته است: سلام آقا سیدنصرا...، نه یک سلام که صد و یک سلام، به تعداد مهره‌های تسبیحی که از دست نمی‌افتاد، که لیابت همیشه در حال تکرر گفتن بود. «ا... اکبر» که تو، «الحمدلله» که تو بودی و هستی تا هنوز و «سبحان...» از مردانگی و عزت و غرورت، یکصدویک

شاعر این دفتر همه سلام‌گوی تو‌اند، همه دل‌شان با توست، واژه‌های‌شان را به پای تو ریخته‌اند و هدیه تو کرده‌اند.

یکصد و یک شاعر از ایران و چند کشور دیگر و چقدر شاعر در جای جای جهان بوده که مقاومت و بزرگی تو را سر کرده است. تو از واژه‌ها بزرگ‌تری و عظمت تو شعر را به ستایش وایم دارد.

